

BARCELONA 1 DE NOVEMBRE DE 1891.

QUATRE MOTS SOBRE ORTOGRAFIA CATALANA (*)

Havent sigut preguntats, mes de una vegada, de lo que pensavam en punt á les qüestions de ortografia catalana que han originat entre 'ls promovedors de la esplendent renaixensa de la nostra literatura no pocas diferencies y quasi podriam dir: «bella... plus quam civilia», y essent prou de mal tornar una resposta de paraula y compendiosa, pensarem ferne un articlet y á ell nos comprometerem mes endavant, y ara de bona ó de mala gana l' havem d' escriure. Mes devém advertir que en aquesta materia som un poch tebis é indiferents, creyent que la hora y quant se tracta de formar una ortografia nova en tot ó part, que no sia purament fonética, mes que mes si no 's te una sola mena de parlar que servesca de patró, per forsa s' hi ha de ficar quelcom de convencional que no 's pot mirar com article de fe. Per aixó no tractam mes que d' oferir poques y encara poch estudiades observacions pera que quiscú en prenga lo que vulla.

En aquest temps de resurreccions de llen-

(*) En vista de la crexent confusió que en materia ortográfica regna entre 'ls qu' escriuen en catalá, creyém convenient dedicar alguns articles á dilucidar aquest punt que te mes importancia de la que sembla pera 'l nostre renaxement literari. Y encara que no estiguém del tot conformes ab sas apreciacions, creyém del cas reproduhir un article que escrigué ja fa mes de dotze anys lo autorisadíssim mestre D. Manel Milá y Fontanals. Es un vot que cal tenir en compte.

(N. de la Redacció).

gues oblidades (1) no es sols la ortografia de la nostra la qui ha promogut dificultats y bregues.

La rumana ó moldo-valaca, que fins ara poch temps ha s' havia escrit ab alfabet grech-eslau, derrerament ha volgut usar del de sa mare y germanes y ha tingut de fabricar de cap y de nou una ortografia. Mes los uns han tirat cap al sistema fonétich, y altres, entre ells los académichs de la llengua, s' han llansat de pit al etimológich, haventhi qui afegeix á les lletres molts signes, á modo de qües y crestes, per senyalar la vera pronunciació.

En los dialectes del mitxjorn de Fransa se nota mes concordia. La rahó principal es que haventse ja perdut la antiga llengua dels trovadors en los derrers segles, cada terra hagué de arreglar-se una nova ortografia apropiada al seu parlar, y ara, ja sia que 's tracta de purificar eixos dialectes, no se ha intentat uniformarlos ni per consegüent ressuscitar l' antiga llengua. A mes en Provenza va comensar quasi sol lo respectable Roumanille, y despres lo gran poeta y expert provenzalista Mistral ha adoptat, perfeccionantla, la ortografia de aquell, y la han seguida sens contenció, acomodantla, quant s' esdevé, als diferents territoris, tots los anomenats felibres, homes

(1) En les mateixes llengues oficials no deixa de haverhi encara alguna coseta. En la castellana que te una ortografia molt arretglada se veu una tirada etimológica en la conservació de la *x* (v. g. *auxilio*) y una tirada fonética en la supressió d' altres consonants (v. g. *trasladar*, *sétimo*, *reló*). En la francesa veyém un famós impressor que després de haver introduhit per tot lo mon milions dels seus llibres subjectes á la ortografia académica, ara voldria reformarla.

alegres y de bona jeya. Sols un escriptor de molt mérit, en un llibre de poesies populars, gosá menysprear la ortografia avinyonesa y li caygué sobre una pedregada tan grossa que ventura que no fou mes que de paraules.

La renaixensa de la llengua catalana duya mes greus dificultats. Esta llengua may ha sigut mirada com un dialecte ó com un aplech de dialectes que cada terra pogués escriure á son pler: sempre s'ha cercat, encara que per diferents camins, un ideal de bon catalá. Mes succehí que cap á la fi del segle xvi y majorment en lo xvii, no fent ja compte dels escrits vells, foren adoptades noves formes, mes acomodades al parlar de molts territoris y entre ells al de la capital Barcelona, pero que reberen les encontrades de pronunciació diversa, com, per exemple, la Vall de Andorra, que encara les emplea en escrits oficials.

Tenim donchs dues menes de catalá, ó estrenyent mes la qüestió, dues ortografies les quals se diferencian al primer cop d'ull pels plurals ja en *es* (1), ja en *as*. Una y altre tenen ara feels secaces y la conservació de la una y la renovació de l'altre han sigut defensades per dos egregis Catalanistes; lo un que ha legislat ab molt seny gramatical la mes moderna, lo altre que ab sos bells exemples y sa influencia ha treballat per la resurrecció de la mes antiga.

Ara vejám les rahons de mes pes, es á dir, *les que tals nos semblan*, que's poden aduhir en pro del un y del altre sistema.

La forma antiga es la dels temps en que la nostra llengua tenia plena vida pública y privada, en que s'escrigueren nostres obres mes famoses y de major interés pera la historia general y literaria; y ademés correspon á una gran part del territori de la mateixa llengua, ahont cabalment se pronuncian ab mes puressa les vocals, es á dir, á tot lo regne de Valencia y á la que's diu ara provincia de Lleyda y un bon tros de la de Tarragona.

La forma moderna de la llengua era ja la tradicional y per tots admesa, aquella en que los de Catalunya y de les illes haviam après á estimarla com á llengua escrita vivent, la mes apropiada al parlar de moltes encontrades,

los natus de les quals han de fer un esfors per pendre l'altre; y ademés la adopció de aqueixa havia de portar mes duptes y mes diferencies especials y si's volgues ser conseqüent la substitució de la *e* á la *a* també en moltes terminacions de verb v. g. *troven* per *trovan* empo-brint la conjugació y confonent certes formes indicatives ab les subjuntives.

Dues rahons s'han proposat que no'ns persuadeixen y son la irregularitat de que la *a* singular se convertesca en *es* plural, perque es sabut que 'ls idiomes tenen anomalies que no poden mudar los escriptors (1); y la de que dites finals en *es* afeminan la llengua, quan les usan los descendents dels ilergetes que en bona fe no passen pas per gent molla ni fluixa.

Altres punts dificultosos hi ha y lo qui per nosaltres ho es mes es el de la *x*. No veyem per que s'ha de escriure *baix* y no *baixa* ni *baixada*. O sempre ó may. La *cz* (v. g. *eczercit*), que hauria de correspondre á un antich *cc*, nos sembla forma exótica.—Aixis encara que hi trovam inconvenients, seguim, al menys per ara, usant de *ix*, que miram com un doble signe corresponent á un so senzill (2), com ho es també lo de la *ny* (ñ castellana).

Ab tot que la terminació *ig* per lo só actual *tx*, en algunes parts *itx* ó *its*, com en *boig*, *puig*, sia molt arbitraria y antifonética, deixar de usarla seria un cop massa fort á la tradició tant antiga com moderna. ¿Voldriam que les innumerables families que's diuen *Puig* densá que hi hagué noms de casa, se tornassen tot plegat *Putx*? Es ver que après de la *i* s'ha de seguir per forza un altre camí y escriurem *mitx*, encara que mateix só seria 'l de *mitj*, sols perquè quan dues consonants germanes sonan iguals en articulació inversa es mes gramatical usarla forta. Y no hi fa que tingam *mitx* y *mitja*, tan bon punt com tenim *amat* y *amada*.

En una cosa no hi pot haver dupte y es en los infinitius dels verbs que corresponen al *ere* breu llatí. Ja que s'escriu *amar*, *saber*, *llegir*, encara que son poques les terres ahont aixís se pronuncia, en los dits altres infinitius s'ha d'escriure una *r*, no dues; tant mal es *pareixe* com *creurer*.

(1) Ja sabém que no sempre's trova *es* en los antichs escrits. En aquells temps les prácticques ortogràfiques se seguian per instint mes que per regles ben determinades y per có los escriptors y copistes, segons era son territori ó sa impericia, barrejavan *as* ab les *es* plurals aixis com posavan sovint *e* per *a* singular.

(1) Lo voler reformar certes rareses de les llengues nos recorda á un director del col·legi (parlam de mes de quaranta anys) que preguntava á un mestre de llatí perque los gramátichs no habían reduhit á un sol los acusatius dobles com *navem* y *navim*.

(2) En algunes encontrades se fa sentir molt clar la *i* ans de la *x*, mes no es aquest lo motiu de sa adopció.

Lo us del accent agut per senyalar les síl·labes dominants ó com se sol dir llargues ó tòniques ab tot y haver sigut imitat del castellà, es seguit per tots ab major ó menor conseqüència. Com creyem que hi ha poch que advertir en lo que á ell pertany, sols direm que no voldríam que s' introduhís la nova costum de la Academia espanyola que s' en serveix també per diversificar homònims, y per altra part que 's deu ordenar conforme á regles y no al albir del escriptor, segons li sembla ó no oportú en cada cas particular. En lo que pertoca al accent greu pera distingir-se homònims (*Déu, deu*) no 'ns apar gens mal, pero si innecessaria pels naturals y enfadós pels forasters á qui la llengua francesa ha acostumat á mirar dit accent greu, al revés de lo que fem nosaltres, com á significatiu de la vocal oberta.

L' apóstrofe ó elisió de vocals es de fáeil reglamentació en la ortografia; pero ¡quina regla seguirem en la pronunciació tan bon punt com nos separam de la comuna! Nostres mes antichs poetes se menjavan moltes vocals y poch ó molt los ha seguit en aixó un dels lloats catalanistes, presentant una innovació ó mes be renovació digna de advertencia y estudi. Mes havem de considerar que com també ha succehit en la llengua castellana, la qual no desconeixia les elisions y acabat desterrantles del tot (en quedan reliquies en *al y del*), la reflexió gramatical y la tirada mes literaria y académica de la llengua ha restituit en la escriptura catalana moltes vocals que abans se elidían y sens les quals apar que qualsevol dictat se vulgarisa.

¿Qué va que no hem conseguit complaure á ningú y que les nostres opinions han semblat rares, ja á la un, ja al altre dels lectors? Donchs la que anam ara á expresar, ans de concloure, temem que ho semble á tots. Di-hemla d' una vegada. Nosaltres creyem que qualsevol sia lo sistema ortogràfic que s' accepte, á ell se deu acomodar la pronunciació y aixís procurárem ferho desde 'l principi llegint per exemple en Ausias March *asenyalades* y no *asenyaladas*; en Lopez Soler *astre benigne* y no *astra benigna*; en Aribau *serras* y no *serres*, *llavors* y no *llavós*. Si aquesta no passa deuria passar y valdre la regla següent: «Lo poeta que vulga que un consonant, un assonant ó molts assonants se formen seguint la seva propia pronuncia vulgar y no la mes

literaria ó la mes clàssica, que ho mostre en la ortografia.» Exemple: si vol que *ar* se pronuncie *a* que escriga *a* y no *ar*; si vol que les finals se pronuncien *as* que escriga *as* y no *es*. Motiu: Lo dit poeta no ha de voler que lo llegidor que per sistema ó per naixensa usa de una pronunciació mes clàssica, endevine ó accepte la del mateix poeta si aquest no 's dona lo treball de advertirla. Es ver que en la poesia vulgar y també en la popular (que en punt á versificació no sembla es bona guiadora) y áduch en molt bons poetes lletrats se trovan exemples de eixos (per nosaltres) mals consonants ó assonants, mes de alguns sabem que n' han fugit y esperam (y ab aixó sol no será mal aguanyat lo present article), que 'ls altres s' esmenarán de aquest pecatet (1).

Grat sia á Deu, ja hi som, usant de les bones paraules de un poeta. Ja havem arribat á la conclusió. ¿Quina será aquesta? Pensam que hi hauria de haver dues menes de llenguatje:

- 1.ª Una literaria general (y si no 's vol dir catalana no 's diga de cap manera llemosina, sino catalano-valentino-baleàrica) la qual es en substancia, la que, com havem dit, ha sigut derrerament restablerta y la que, ab poques diversitats, s' escrivia encara per tot arreu cap á la fi del segle xv y comens del xvi; trayentne vulgarismes, llatinismes y paraules forasteres; prenent lo bo de la llengua moderna com es, segons nos apar, la diferencia de les expressades formes indicatiues y subjuntives, seguint sempre lo precepte que donava 'l vell retórich de triar lo mes nou de lo antich y lo mes antich de lo nou, y no volent ésser, com de certs llatinistes deya Heinnecci, mes ciceronians que 'l mateix Ciceró.
- 2.ª Una altre llengua particular y variable, es á dir molts dialectes diferents ahont sense portar les coses massa enllá, se representás lo modo de parlar de cada encontrada, com ja s' está prop de ferho en certs escrits cómichs y 's podria fer en obres series de un tempe-

(1) Havém parlat tan sols de ortografia y pronunciació. Altres coses hi ha que demanan mes estudi, al menys per par nostra.

Parlarém de una qu' es molt clara, recordant ab eixa ocasió que per haverse queixat uns mantenedors de que no tots la sabessen va correr y 's va confondre la veu fins á un diari que entengué que 'ls dits mantenedors no la sabían. És l' us del *llur*, originat del gentiu *illorum*, que al principi era inflexible com es encara lo italiá *loro* y que després se convertí com també en francés y provensal en adjectiu possessiu declinable. *Llur* es á *seu*, com *nostre* y *vostre* á *meu* y *teu*, es á dir, que senyala pluralitat de possessors. Una explicació poch diferent doná ja en son *Sistema gramatical* un dels lloats catalanistas.

rament molt especial á un determinat territori.

Aquest sistema tendria los seus grops y mals passos (també 'n tenen los altres), pero portaria molts avantatjes literaris y filològichs.

MANEL MILÀ Y FONTANALS.

LA PRODUCCIÓ Y LO CONSÚM

Es de tot punt lògich y evident que, per existir lo necessari equilibri entre la producció y lo consúm, es indispensable, no sols que troben colocació sens esforços tots los productes de la activitat humana, sinó també que 'ls agents actius del treball estigan regulats, de tal manera, que cadascú trobe son queviure d' una manera natural y ordenada.

Los principis utilitaris de la economía individualista, fugint de tot orde y de tota regularisació, han sentat que l' equilibri vindria, com per encant, de la mateixa conveniencia del agent productor, gracias á la lluyta entaulada per poguer donar sortida á sos productes; pero com totas las cosas del mon tenen son orde necessari, d' aquí que tals ideas no sols nos hagen portat la guerra social, per compte de la pau económica, sinó lo desgavell més amenassador en lloch del equilibri pregonat.

D' una part es un fet innegable y mil voltas demostrat per estadísticas del tot autorisadas, que la producció de primeras materias va crexent á passos de gegant; y l' consúm de las matexas, l' establiment de novas manufacturas, l' engrandiment de las qu' existexen y la perfecció cada dia mes admirable de la maquinaria, son per altra part probas evidents de que 'ls productes transformats son cada jorn mes nombrosos.

Per donar sortida á tal augment de producció, se conta, naturalment, ab una crexensa de població relativament nombrosa y, més que tot, ab las novas necessitats que la baratura ha creat al sér humá; pero com no son proporcionals exos nous elements consumidors ab lo gran desenrotlló que ha tingut la industria, l' individualisme, trencant quelcom de sos principis, amparat per la forsa del estat, ha buscat ab afany nous mercats ahont poguer vendre la producció que li sobra. Axó explica que aquell esperit utilitari esclussiu abans dels sacsons, s' hage fet propi ja de totas las nacions industrials y que, en lloch de buscar colonias per estendre la fé, l' esplendor nacional y altres ideals enlayrats, com era lo fi dels antichs pobles, se busquen no mes colonias explotables, que consumixin lo sobrant de las industrias metropolitanas; axó explica que 'ls pobles barren sas fronteras al vehí, en venjansa de protecció donada á l' industria propia; y axó ab tota claretat explica exas guerras de tarifas que s' entaulan tot sovint entre nacions agermanadas per la comunitat d' origen y fins d' interessos econòmichs.

Mes aquest afany d' estendre 'ls mercats consumidors dels productes propis, si be temps á venir no dexará d' ésser un perill ja que 'ls pobles no procurarán enginyarse per cubrir en lo possible sas necessitats

ab los fruyts de la industria indígena, avuy com avuy, no seria del tot vituperable, si las ideas individualistas no estiguessen deslligadas de tot principi moral, y sobre l' interés particular, sapiguessen al menys, posarhi los més enlayrats interessos socials; pero lluny d' axó, com l' egoisme juheu es qui domina totas las consciencias, lo guany individual es avuy la única guía que tenen la major part dels homens, havent arribat fins á tal grau lo mercantilisme de mala lley de nostres días, que hem vist á casas espanyolas introduhir lo contrabando d' armas en l' imperi marroch, per que servissen per hostilitzar nostras plassas nort-africanas; hem vist á una nació que vol sernos tant amiga com la Fransa, amparant l' ambició d' alguns de sos ciutadans, probar de robarnos nostras possessions del Muni; y lo que es mil voltas pitjor, hem vist també á comerciants sense entranyas, posar l' esperit y la pólvora en las mans dels salvatjes del mitx del África, per que s' embrutissen ab la borrarxera, y per que defensessen son embrutiment ab los avenços guerrers de nostra civilisació, fent mes difícil la obra meritoria y sublim de nostres valerosos missioners.

Ab aquets medis, ab los paros originats per las crisis industrials que cada quants anys se dexan sentir, y ab las vagas promogudas per operaris y patrons en la lluyta entre 'ls dos agents de la producció que, gracias al individualisme, existeix, es com s' ha pogut arribar á la consumació de la casi totalitat de las manufacturas; mes ab tot y axó ¿s' ha conseguit lo desitjat equilibri?

Si, com al comensar hem dit, se te present que per obtenirlo, además del consúm de tots los productes, es necessari que l' treballador trobe son queviure d' una manera natural y ordenada, se veurá ab tota claretat quan impotent ha estat l' individualisme per la consecució d' un ideal tan necessari per la bona marxa de la comunitat humana, per que si be lo treball, ajudat pel capital, produheix de sobras lo indispensable á la satisfacció de nostras necessitats, en cambi la classe obrera se veu tot sovint obligada á estar en vaga contra la seva voluntat, com, si no ho digués á qualsevol la propia observació, nos ho demostrarian ab la forsa de la evidencia exas grans masses de miserables que en los més famosos pobles individuals—la Inglaterra al devant—apesar de sas forsas y de son desitx de treballar, no solen morir de fam, gracias á las almoynas de la pública beneficencia; y exos grans trasatlántichs que veyém sortir dels ports de totas las nacions europeas, carregats d' infelissos emigrants que dexan sa pátria, sa familia y sos recorts, no al empayt d' una somiada fortuna, sino en busca del tros de pá que no poden guanyar en la terra que 'ls ha vist nexer.

Y no es axó resultat necessari de la falta de riquesa, no es efecte imprescindible del assecament de totas las fonts de la producció, per que també los espanyols fugen de sas llars, y Espanya te extensions grandiosas de terras sens conreu, y veu cada any arribar á sas costas vaxells de totas las nacions que li portan los grans de Russia y California per milions de quarteras.

Tot axó es resultat fatal, si axí pot dirse, del egoisme utilitari aportat á totas las esferas per las teorías indi-

vidualistas, que posant la riquesa del home aislat com á suprema manifestació del benestar de las nacions, ha sigut causa de que l'individu, deslligantse de tots los debers que l'atansen á sos semblants y oblidant tota idea noble y generosa, corre adalerat al empayt de son ideal egoista, sens reparar ni en los medis ni en la situació de sos germans, ni en sa mateixa utilitat de demá; y á aqueix espantós abisme, hi farà cap sempre la societat humana, sempre que veyentse lliure de un principi regulador, tingui sols per guiatje y per senyera una ditxa y un plaer, basats en la possessió de la riquesa.

LLUÍS MARSANS.

LO LLADRE Y 'L DIMONI

RONDALLA (1).

Vetaquí que una vegada era un pobre home que cap al tart caminava per un viarany, rezelós, mirant d'assí y d'allà com si tingués por d'ésser vist.

De sopte va sentir una esgarrifansa: al seu costat hi vegé un cavaller ben vestit, qui li digué ab amabilitat:

—Company, ahont aneu?

—Fins assí dalt, feu lo pobre home defugint de respondre clar y net.

—No heu de tenir cap sospita de mí, li replicá 'l cavaller, mes amable que abans; sé ferme cárrech de las cosas del mon: vos aneu á la masía.

—¿Qui us ho ha dit? preguntá alarmat lo pobre home.

—¡Prou que ho sé! Y sé tambe per qué hi aneu; pel graner que está ben provehit...

—Ay, senyor, no 'm descubrisseu! Soch pobre, senyor, tinch una colla de criatures, y la anyada no ha estat bona...

—Fugiu, bon home, ¿voléu callar? ¿Jo descobrirvos? ¿Qué no sabéu qui soch?

—No, senyor; no tinch lo gust de conéixeus...

—Gracias, amich meu; lo gust es per mí en aquesta ocasió: soch lo dimoni.

Lo pobre home, al sentir ab qui se las havia, determiná tractarlo ab certa deferencia y respecte, per conseguir millor lo seu intent.

Y 'l seu intent no era altre que anar á omplir lo sach al graner de la masía, que no s'hi havia de conexer. Va saber que si hagués anat al amo á demanarli blat per la seva familia necessitada, no n'hi hauria faltat, ¡pero axó de demanar fa tan pobre! ¡Puix, quina vergonya si 'us diuen que no!

(1) Aquesta rondalla pertany al tercer grupo de la divisió proposada per En Pau Bertran y Bros, en sa *Rondallística*. La costúm d'invocar lo nom de Jesús abans de beure, se funda en lo suposat perill de que 'ls mals esperits entren en lo cos del que beu sense aquesta precaució; semblant objecte te també lo senyarse 'ls badalls. Pero 'l perill es doblat, segons creencia popular, si 's beu ó 's badalla dihent lo rosari. Es creencia popular també, que las distraccions, la son y tota necessitat corporal sentidas mentres se resa 'l rosari son obra del diable.

Aquesta rondalla la contava una minyona d'Osseja, en la Cerdanya francesa, y no ha sigut publicada, que sapiguem, en cap de las nombrosas coleccions escrites en nostra llengua.—S. F.

Lo dimoni, com si llegís en son pensament, saltá al cap d'un instant:

—No tinguéu por que ningú us hi atrapi y que ningú trobi á faltar lo grá que 'us ne portaréu. N'hi ha per tothom! Pero no carreguéu massa, veniu mes sovint; en cosa d'un parell de setmanas podéu tenir feta una regular provisió. Cada dia 'ns podém trobar aquí mateix, perque cada día hi vinch á la masía.

—¿Y qué hi veniu á fer, si 's pot saber?

—Poca cosa: destorbar. En havent sopat los de la masía solen dir lo rosari. No 'ls ne puch fer desvesar. Pero m'entretinch en distreuels, fentlos pensar en des-cuyts que han tingut, en feynas que s'han de fer de precís; los hi poso son als ulls, y tot plegat encara no 'n puch exir: se passejan, l'un avisa á l'altre, y 'l rosari s'acaba á la llarga y me 'n tinch de tornar ab los morros axuts.

—¿Son perfidiosos, donchs?

—Si que ho son, pero no tant com jo; feu lo fingit cavaller ab una rialleta estrident, antipática. Ara me n'he pensat una que anirá molt be.

—¿Vejam?

—Vull dedicarme á temptar á la noya; te ja la edat per escoltarme, pero no m'escolta. Si li faig venir son, sa mare la desvetlla; donchs, li faré venir set, y mentres veurá podré acostarmhi, perque 'ls demés, y especialment sa mare, estarán adalerats per treurers la son dels ulls, y no 'm farán fugir ab cap *¡Jesús!* que 'm doblegui.

En aquest punt passavan per davant del portxo, y després d'haverli ensenyat al pobre home un paratje ahont la tanca era poch alterosa, precisament vora 'l graner, lo dimoni se 'n entrá per la porta, com si fos de la casa.

Axis que 'l pobre home quedá tot sol dins del graner, sach á terra y vinga omplirlo. Tot seguit que 'l tingué plé 'l lligá; pero quan se 'l anava á carregar á coll, li acudí 'l pensament de que, no podent ésser descubert, com li havia assegurat lo mateix dimoni, tenia temps de veure que feya dins de la masía.

Del graner á la porta de la cuyna no mes hi havia un pas; d'allí estant se sentían las veus dels amos y mossos dihent lo rosari.

S'acostá á la porta y guaytá per una escaletxa que s'obria entre las posts mal ajustadas.

Una gran cuyna, ab la taula parada encara, á la banda oposada á la porta, desd'ahont espiava 'l lladre de blat. Set ó vuyt personas sentadas en banchs y escambells; una dona, de cara á l'ayguera; una minyona, dreta al peu del llum penjat sota 'l faldar de la llar, fent mitja: tots deyan lo rosari.

Assegut sobre una pedra del foch, al peu de la boca del forn, vegé al fingit cavaller, contret son rostre esgroguehit per son sonrí burleta, confonentse gayre be son vestit negre ab la sutge de la xemeneya.

De sobte, la minyona dexá 'la mitja á sobre la taula y s'atansá vers la porta, desd'ahont guaytava 'l pobre home; al seu darrera venia 'l fingit cavaller, tot alegrog, rihent y fregantse las mans.

Arrivaren al peu de la porta, ahont hi havia 'l banch dels cantis, y 'l fingit cavaller agafá obsequiós un cantí de terrissa y l'oferí á la minyona.

Ningú's adonava de lo que passava; lo rosari anava continuant.

La minyona alsà 'l canti per beure; en aquell moment, lo fingit cavaller estava prop d' ella, frech á frech y li parlava á la orella...

—Jesús al cantil cridá 'l pobre home que no pogué resistir mes aquella visió.

—Lladres al graner! s' ohí que deya una veu que 's perdé pel fúmeral.

Lo canti caygué de las mans de la minyona, y tots los de la masia acudiren á la porta de la exida.

Lo pobre home no volgué dissimular res, y explicá al amo de la masia lo que li havia succehit ab lo fingit cavaller.

Y 'l dimoni, que per venjansa havia descubert al lladre, no lográ 'l seu objecte; perque agraht lo pare de la minyona, premiá 'l bon cor del lladre, no solsament dexantli emportar lo sach que ple y ben lligat trobaren al graner, sino prou blat per passar be l' hivern la nombrosa familia del pobre home.

Y ara

Darrera la porta hi ha un fús,
acabat, amén Jesús.

SEBASTIÀ FARNÉS.

LA CANSÓ DE CATALUNYA

I

Fuy senyora de grans pobles,
de vilatges y ciutats,
y de victoria en victoria
mon poder va ferse gran:
á mes plantes lluhir veyá
d' Oriënt lo groch metall,
y á les meves lleys subjectes
foren les ones del mar.

De senyora sò ara esclava
y m' aconsola 'l plorar,
esperant dels fills que m' ayman
la perduda llibertat.

II

En castell, de murs voltada,
lligada de peus y mans,
presonera ma desditxa,
ma desditxa vaig plorant:
en la porta tinch per guardes
dos lleons com dos alarbs,
y quant ma desditxa ploro,
mon pló' ofegan ab sos brams.

De Castella presonera
ma desditxa vaig plorant,
esperant dels fills que m' ayman
la perduda llibertat.

III

Ma dolsa llengua no sento,
ni en les cansons ni en la llar,

com si no hagués Marchs y Jaumes
en sa infantesa bressat:
sols sento en confós murmuri
un' altre llengua parlar,
que ressona en mas orelles
com de la serp lo xiular.

Menyspreada la mía llengua
sols puch fer sinó plorar,
esperant dels fills que m' ayman
la perduda llibertat.

IV

Lo meu ceptre y ma corona
en cadenas s' han tornat:
y lo penó qu' onejava,
fentme dosser sobre 'l cap,
mostrant son camp d' or lluhia
y 'ls sagnosos quatre pals,
sots les plantes de Castella
veig encara trepitjar.

Tórnem la corona y ceptre
y 'l penó dels quatre pals,
torna á mi y als fills que m' ayman
la perduda llibertat.

F. DE P. GIRBAU Y CASTELLÀ.

Octubre de 1891.

MOVIMENT REGIONALISTA

A la llista, gracias á Deu ben llarga, de notables escriptors dramàtics ab que compta nostra renascuda literatura, se n' hi afegí un de nou, y per cert ben garbosament, la setmana passada. En Vidal y Bertrán, que axís s' anomena lo novell autor, ha comensat la sua carrera literaria ab la comedia en tres actes *Rey absolut*, estrenada ab éxit en lo Teatre de Novetats. Hi han en ella no pochs defectes, que la crítica ha posat de relleu, pero tots ells acusan una causa afortunadament ben goridora, la inexperiencia de l' autor. Mes també hi apareixen un caracter (lo d' en Rafel), algunes escenas y certs tochs que ompliren d' esperansas als que hi assistiren al estreno de *Rey absolut*. Valdament que 's convertixin en guapas realitats.

* *

Lo diari *El País*, de Lleyda, inserta, redactat en catalá, lo cartell d' un certámen humorístich, en que 's concedexen un bon nombre de magnífichs premis á altrás tantas composicions poéticas catalanas.

Ab la plaga de certámens literaris que ha invadit á Catalunya, poch tindria de particular aquesta noticia; pero, un certámen tot catalá á Lleyda... axó ja son figas d' un altre paner.

* *

Durant la estada á Olot del Sr. Marqués d' Aguilar, de que donám noticia en altra secció d' aquest nombre, una xexantena d' olotins l' obsequiaren ab un ápat. Com es de rigor, hi hagué nombrosos brindis, que resumí 'l Marqués, fent protesta de la seva bona

voluntat y especial interés en servir á la comarca que representa, enfilantse per aquest camí fins á topar ab la idea del catalanisme ó regionalisme, al que definí á son entendre, declarantsen consensut y entusiasta partidari.

Com se veu, va resultant lo que en várias ocasions hem indicat, que es tan ampla la idea regionalista, quan no porta altre mes concret calificatiu, que va be á tothom, y es segur que arribará á ferse de moda.

Lo genial y festiu escriptor catalá, Emili Vilanova, ha publicat, ab lo titol de *Plorant y rihent*, una colecció de quadros de costums, escrits tots ells ab aquella observació ingénua y ab aquell humorisme tan particular y tan fondo que ha fet del Sr. Vilanova lo mes inimitable de nostres grans escriptors.

En la sessió que ja anunciarem havia de celebrar lo passat diumenge lo *Círculo barcelonés de obreros*, concoregué grossa gentada. Lo distingit arquitecte En Joan Martorell, president de la associació, pronunciá un escayent discurs de sábias ensenyansas y d'eloqüents períodes, que rebé ab agrado y aplaudí de cor la concurrència. Ademés, se tocaren varis nombres de música y 's llegenden ben escullidas composicions poéticas, no faltanthi la llengua catalana, que sol ser constantment honrada en tant important societat. Que l'honren mes cada dia 'ls bons directors y socis del *Círculo*, y arrelarán mellor encara las bonas llevors que allí 's sembran y conrean.

L'últim nombre de nostre anyorat company *La Pátria Gallega*, al donar compte del retrás ab que surt, n'explica las causas y posa entre ellas los treballs per donar á la publicació una base ferma. Nos alegrarém moltíssim de que nostres valents y estimats companys de Galícia pugan donar á son simpátich representant en la premsa tota la volada y prosperitat dignes de la noble causa que defensen y de la abnegació ab que batallan.

Aquest nombre és interessantíssim com tots los anteriors, contenint notables articles que firman lo venerable don Manel Murguía, lo coratjós Cabeza y León, En Nuñez González, En Insúa, resident en *La Habana*, y En Macías.

Als aficionats á seguir l'estudi del moviment regionalista, los recomaném *La Pátria Gallega* com una de las mes interessants publicacions que lluytan per l'honor y prestigi de nostras ideas.

A Puente deume (Galícia) s'inaugurá días endarrera ab una solemne vetllada artística literaria, una associació regionalista, fundada y organizada pel distingit escriptor y propagandista Salinas. Aquest llegí un discurs aplaudidíssim y de fort sabor galleguista. Deu vulga que tant bona llevar, regada ab tants d'esforsos y sacrificis, prest trague ufana.

En l'últim nombre de la cada dia mes interessant *Il·lustració Catalana*, ve insert un article en que ocupantse ab molt conexement de la materia, dels restos

del gloriós almirall de la esquadra catalana-aragonesa Roger de Llúria, revela la comissió de fets que constituexen una punible profanació de la tomba del gran héroe, quinas mortals despullas haurian sigut robadas y sotstituídas per un munt d'ossos de diverses procedencias. L'aludit article acaba indicant que la Comissió de Monuments de la Provincia de Tarragona va á obrir sobre 'l fet indicat una ámplia informació.

Per nostra banda trobém no sols convenient, sino necessari que la Comissió tarragonina emprenga prompte y enérgicament tots los medis per aclarir assumpto tan grave. Pero creyém que no ha de ser ella sola en lo compliment de la tasca, com no es sola la Provincia de Tarragona en l'afront que tan vandállich fet importa: com á tota la terra catalana s'extén la gloria immortal que l'insigne mariner conquerí per la bandera de las quatre barras á tota Catalunya, també correspon la obligació de vetllar per la conservació de las reliquias del héroe, evitant en lo possible y perseguint en tot cas la vilesa que 's diu haverse comés ab ellas.

En lo passat dimars fou estrenada en lo teatre de *Novedades* la comedia en un acte de nostre amich en Víctor Brosa y Sargermán, *L'Hostal de la Bonica*, que obtingué un éxit molt falaguer.

Es un bonich quadro de costúms, plé d'enginyosos acudits, que demostra la ja coneguda destresa de son autor.

Tenim la satisfacció d'anunciar á nostres lectors que está terminantse la impressió del afavorit *Calendari Catalá*, per l'any 1892, ab la mateixa forma y bon acert que 'l feu tan demanat á principis d'aquest any.

Lo passat divendres se celebraren en la iglesia de la Mare de Deu del Pi, solemnes funerals en sufragi del ánima de D. Jaume Brosa y Sargermán, germá de nostre amich l'aplaudit escriptor de comedias catalanas, D. Víctor Brosa. La nombrosa concurrència que assistí á la piadosa cerimonia posá de manifest la justa estima de que gosa nostre amich.

Las esquelas convidant á dits funerals estavan redactadas en nostra amadíssima llengua.

Dijous d'aquesta setmana morí, víctima d'una llarga y penosa malaltia lo conegut escriptor regionalista don Joseph Narcís Roca. De grans conexements en las ciencias sociales, fort en materias históricas, sobre tot dels temps moderns, d'ánima nascuda per esser altir dels mes purs ideals, escriptor que conexia com pochs lo desllorigador del sentir popular, d'activitat infatigable, ha sigut per espay de llarchs anys un dels publicistas mes populars de nostra terra.

Com que l'objecte final de tots sos treballs fou la propaganda del regionalisme catalá, en son sentit mes radical, ab la mort del Sr. Roca pert nostra causa un soldat dels mes fermes.

Educat son esperit, altrament tan hermós y ben dispost, en la escola revolucionaria, 's comaná la terrible malaltia de la impietat que á tants ha fet mal be en nostre desgraciat pays.

Deu haje tingut pietat del inolvidable regionalista.

CORREU NACIONAL

Deu esser decret del cel. Nostre malaventurat pays está passant d'un quant temps ensá per tal número de dolorosas probas, que 'l coratje va minvant de dia en dia, y ni sisquera 's gosa afluxar las regnas á la esperança pera que, remontanse, ovire allá en llunyá terme, un pervindre millor. Contra nosaltres sembla que s' han confabulat la naturalesa y 'ls homens.

A darrera d' unas malas cullitas que en general han dextat miserables als pobres que en la majoria de las provincias viuen del art del pagés, han vingut uns ayguats que han sembrat arreu la mort y la desolació; mes tart aquests ayguats s' han repetit emportantsen dels camps las darreras esperansas, y tot axó ha anat seguit d' una ferma depreciació dels valors públichs, amenassant una ruina general, y de la decepció dels viticultors de conservar lo mercat de Fransa pels seus vins.

Y mentrestant lo govern s' entreté organisant maniobras militars y preparant la crisis ministerial que ha de determinar lo reingrés en lo partit conservador al xulo d' Antequera.

¿Que fa 'l govern devant d' aquest conflicte? se pregunta tothom. Y 'ls fets li tornan la resposta: lo govern dorm. Es dir, dorm per tot lo que podria ser de verdadera utilitat pel pays.

Y á fé que las circunstancias son de tal mena que serían capassas de desvetllar á un mort, si fos possible sentir interés per lo terror ahont jau. Los ayguats han sembrat una llevar funesta: la miseria, que, si de moment ja ha fet gemegar á molta gent, com que 's veu que qui podria no 's dona pressa á xercolarla, crexerá y crexerá y al cul del sach ja s' hi trobarán las engrunas.

Ha estat suspena sobre nostre cap una terrible calamitat; la de devallar al estat rentistich en que 's troba la desgraciada República Argentina, quedantnos sens numerari metálich, inundats de paper sense valor, parada la vida comercial, y la material ben contrastada sino impossible. Aquest flagell ja fa temps que 'l present la gent previsor. Aquí s' ha mirat ab indiferencia com l' or n' anava desapareguent y perdent en valor la plata, y en cambi s' ha afavorit la emissió de paper, de cap valor intrinsech, y 'l dia que vingués lo conflicte, de poch valor relatiu, per no tenir en lloch la justa corresponencia en metall. Ningú ha escoltat los clams de la opinió; se 'ls ha calificat de inconsiderats é injustos y de no ser deduccions de la realitat de las cosas, y no obstant, un perill d' última hora nos ha vingut á demostrar quant aquells clams eran justificats. Lo extranjer ha desconfiat de nostre estat hisendistich, la desconfiansa ha engendrat la prevenició y aquesta ha determinat la baxa de tots nostres valors. Y si las omnipotents (á dintre de casa) entitats que aquí domínan, bellugantse depressa y prometent posar en circulació alguns milions en or, han aguantat lo cop de moment, lo pays no se 'n ha pas refet, ni 'l perill s' ha allunyat molt, sino que va socavant nostre edifici y no será pas inverossimil que arribe un dia en que l' enrune. Veges l' estat de nostres cambis ab l'

extranjer: Ab Fransa casi ja no hi podém comerciar. Pera verificarhi pagos, que ha de ser precisament en franchs, nostras pessetas sofren un quebranto que s' acosta el dotze per cent. Y si be 's diu que Inglaterra admet las pessetas, massa que 'ls conexém als comerciants britanichs, per dexas de creure que si tractan ab nosaltres buscarán una compensació, directa ó indirecta, que iguale si no sobrepuja al indicat quebranto de nostra moneda.

A lo dit s' hi ha d' afegir que per ara no 's resol favorablement lo de la entrada á Fransa de nostres vins. Lo govern francès sembla que está decidit á no cambiar las projectadas tarifas de penetració ó á modificarlas tant lleugerament que equivaldria á no fer casi res. Y 'ns trobarém ab que nostres culliters no sabrán ahont colocar los 50 milions d' hectólitres de vi que diu que s' han cullit aquest any. ¿Quin pervindre, donchs, nos está reservat? ¿Qué fa 'l govern per apartar del pays aquesta pedregada que ja te al demunt? ¿Qué fa? Aguantarse al candelero, pensant en las estonas de calma, en las filosofías del ja estava escrit; mi llorar lo sou dels qefes del exércit, fer la gara gara oficiosament als alemanys per veure si 'ls francesos s' espantan y en definitiva cercar la manera d' aguantarse algun temps mes, fentse propici lo gran puntal ó sia la barra d' en Romero. Axó es política verdadera-ment nacional.

Molta deferencia pels de fora y desatenció complerta pels de dins. Han reclamat los yankees y se 'ls ha concedit lo tractat de Cuba; han reclamat los peninsulars y may hi ha hagut una hora bona pera celebrar tractats de comers ab las repúblicas hispano-americanas, ahont nostres productes naturals é industrials hi trobarían fácil y ventatjosa colocació. Si axis s' hagués fet, si nostres culliters no podían dur lo vi á Fransa lo durían á América y podrian extendre, en lloch d' un cordó de soldats, un cordó de repressalias en nostra frontera, sense fer lo bú ab certas alianças que, sobre no convindrens, son aquí antipopulars. Mes axó no s' ha fet ni probablement se farà. Sería una cosa de verdadera utilitat y lo fer cosas d' aquesta mena no está en la naturalesa dels governs madrilenys. Lo pervindre se presenta molt fosch. ¡Que Deu salve al pays!

X. B.

DIETARI DEL PRINCIPAT

A las queixas, generals á Catalunya, ab que nostres pagesos se planyían de la falta de plujas per fer en bonas condicions las sembradas, ha respost lo cel regalantnos per espay de ja ara fan vuyt dias tals devassalls d' aygua, que están las terras xopas y amaradas. Tanta aygua ha arribat á caure algun dia, que no son poch los pobles y ciutats de Catalunya que n' han rebut dany, y mes encara los qui recordant ayguats recents ó antigas desgracias ocasionadas per l' aygua á casa llur, han passat horas de gran angosa.

Nostres distingits colegas los diaris *La Vanguardia* y *El Diario Catalán*, han recullit y donat major publici-

tat á la petició feta per lo Molt Il·ltre. Sr. Canonge Collell, en l' article de fondo del nombre anterior de nostre setmanari, de que per aquells á qui pertoca sia posada esmena al descuyt y mal tracte ab que es hostatjat en lo Seminari d' aquesta ciutat lo be de Deu de llibres de la Biblioteca que hi fundá lo malaguanyat Bisbe Sichar. Al ferse ressó 'ls citats colegas del article de Mossen Collell, fan justicia ensemps á las queixas y á las condicions literarias del articulista de la LA VEU DE CATALUNYA. Ho agraphím.

La setmana passada se celebrá en nostra Seu ab la solemnitat acostumada lo MXIII aniversari de la traslació del cos de Santa Eulària desde Santa Maria del Mar, ahont fou sepultat en l' any 303, haventla trobat lo bisbe Froidoni en 878 en lo lloch anomenat «Fossar de las Moreras,» ahont se trobava la Iglesia parroquial primitiva coneguda per Santa Maria de las Arenas. Lo sepulcre que contenia 'l cos de Santa Eulària, d' estil purament romá, restá á Santa Maria del Mar y está servint de font baptismal, segons se llegeix en una inscripció de la capella del baptisteri. La urna en que 's guardá 'l cos de la Santa en la Catedral mentres estigué en l' altar major fins á 1334 en que 's construí la cripta, se conserva en aquesta, ahont se depositá quant ditas despallas foren colocadas en lo sepulcre actual, qual traslació fou solemníssima. De lo referit se desprén que la Santa estigué en lo sepulcre de Santa Maria del Mar, 575 anys; en l' altar major de la Seu, 436, y que compta 557 anys de permanencia en la cripta.

Dilluns d' aquesta setmana comensá en nostra Audiencia lo judici per jurats de la causa seguida contra Joseph Peinador y Enrich Benavent, autors presumptes dels dos homicidis comesos fa cosa d' un any en lo carrer dels Banys Vells d' aquesta ciutat, que tant emocionaren á nostre poble.

Ab motiu de la vista pública d' aquesta causa, s' ha repetit per una part de la premsa d' aquesta capital aquell vergonyós escándol, importat de Madrid, de negociar algunas empresas periodísticas ab la pública curiositat, donantli per vil menjar las mes repugnants y desmoralisadoras revelacions sobre 'l delictes y 'ls fets y miracles de sos desgraciats autors.

Lo judici durá desde 'l dilluns fins al dimecres. Las calificaciones del fiscal de S. M., sostingudas en un brillantíssim informe, importavan la aplicació de la pena de mort als dos processats; nostre estimat amic lo jove y distingit advocat D. Joaquím Valls y Pallerola, encarregat de la defensa d' en Peinador, en un informe sobri y nutrit d' argumentació, impugná la existencia de circumstancias agravants en la comissió del delictes de que son defensat s' havia confessat autor; en cambi lo senyor Vallés y Ribot, defensor d' en Benavent, trobantse ab la acció mes desembrassada y en camp mes lliure, sentá varias proposicions escalonadas fins al punt de demanar declaració d' inculpabilitat.

Las respuestas donadas pels jurats conclouen á la aplicació de la pena de mort contra Peinador, y á la de 18 anys de reclusió contra Benavent. Axó entés segons lo criteri dels senyors magistrats que constituïren lo tribunal de Dret; mes no á judici del fiscal de

S. M. qui 's diu que interposará contra la sentencia recurs de casació per infracció de llei.

A las sessions d' aquest judici hi assistí gran gentada, disputantse 'ls llocs á estira-cabellets.

Ab motiu d' haverse acabat las obras d' axamplament de la iglesia parroquial y la construcció de un nou cementiri en lo poble de Vallfogona, s' han celebrat en ell grans festas religioses y cívicas per demostrar ensemps lo fundament arrelat que está en dit poble l' esperit cristiá que tant enaltí en mellors temps á Catalunya, y 'ls sentiments de veneració y afecte al Excm. Sr. Bisbe de Vich Dr. Morgades, que hi fou present, acompanyat del Sr. Vicari general de Solsona, Dr. D. Joan Marbá, y d' altrás distingidas personas eclesiásticas y civils.

Un dels actes que sens dúpte contribuí mes al lluhiment de la festa, fou la vetllada literaria-musical que 's celebrá á entrada de fosc en lo mateix temple parroquial per obsequiar al digníssim prelat vigatá. La concurrencia omplenava de gom á gom la iglesia. Lo breu espay de que disposém nos priva de fer una llarga descripció de la matexa. Sols dirém que resultá del tot catalana; que 'l digne rector de Vallfogona Reverent Jacinto Ausió y Mossen Joan Segura, foren de cor felicitats per sos discursos nudrits d' estudi y erudició; que las poesías foren també molt aduhents al acte, lo que evidenciá que la gaya ciencia no está del tot proscripita de Vallfogona, que encara s' hi senten los melosos cants de Mossen Vicens Garcia.

Al finir la vetllada s' oferiren al Excm. Morgades dos valiosos objectes artístichs per lo museu episcopal, lo que complagué moltíssim al entusiasmista Prelat. Se posá fi á la festa, regraciant ab sentidas frases lo senyor Bisbe de Vich, als promovedors d' ella y á quants hi prengueren part.

La Provincia de Lleyda segueix debategant en la qüestió del Noguera-Pallaresa. Vistos los insignificants resultats de la activa campanya que ha fet tot aquell pays per lograr del Govern lo que de tota justicia li correspon, y tenint en compte que 'ls polítichs espanyols, sempre sorts á las veras manifestacions de las necessitats populars, son doblegadissos tan sols per la forsa de las influencias, han decidit los lleydetans tirar per aquest últim camí, nombrant una comissió que vage á Madrid á recabar dels poders públichs una resposta categórica sobre la aprobació del dictámen de la junta consultiva de camins, favorable á la realisació d' aquell ferrocarril.

La Diputació provincial, l' Ajuntament, la Económica y la Junta de Defensa de Lleyda han designat als seus, lo mateix que las provincias de Castelló y Alicante; y 's creu que las demás provincias interessadas, ó sia la de Tarragona, Valencia y Murcia farán lo mateix; y tots, de comú acort ab los senyors Senadors y Diputats á Corts per las matexas, gestionarán del Govern la solució que en tantas reuniones, *meetings* y telégramas s' ha sollicitat per espay de dos mesos.

Sots la direcció del intel·ligent arquitecte don August Font y Carreras, s' está restaurant la antiqüíssima ca-

pellera de Santa Llúcia adjunta á nostra Catedral. Escatant l'altre dia en la paret lateral del costat del Evangelí, notaren los treballadors que sonava á buyt, y, trencant un embá, aparegueren fragments d'esculptura. Trencant, trencant trobaren un sepulcre d'estil gòtic florit, que duya l'escut y la inscripció corresponent al canonge Francisco de Santa Coloma, qui morí en l'any 1345, y fou prior del capítol Catedral y rector de la iglesia del Pi. S'hi nota ademés en la paret un relleu representant á Jesús clavat en Creu tenint á sos peus á las tres Maríes. Aquest sepulcre se troba á la alsada d'un metre y mitx del peyment de la capella. Las estàtuas y decoració denotan una má destríssima y un gust molt exquisit.

Pensant lo Capítol que tal volta en la paret oposada també hi hauria quelcom aparellat, maná foradarla y trobáren arrán de la rexa del presbiteri altre sepulcre de pedra de Montjuich mes modern que l'anterior y menys perfet. Reposa damunt d'una grada dessobre la qual s'axeca 'l sarcófach sostingut per quatre colúmetas lobulars ab capitells y cuberta per una llosa ahont está jahent la estàtua del bisbe Arnau de Gurb.

S'hi trobáren restos humans, en una caxeta, que sens dupte son de dit bisbe.

Días endarrera arrivá á esta ciutat un redactor del conegut diari parisench *Le Temps*, qui ve per estudiar las causas de la crisis económica que te en desgavell á la Espanya.

Anuncia *Lo Teatro Catalá*, que está en prempsa un folleto que en contestació al del Sr. Pedrell ha escrit, en catalá, un col·laborador del colega ab aquest títol: «Nostra música.—Contestacions formals á las ideas exposadas de broma en *Por nuestra música* per l'autor de la ópera *L'ultimo abencerraggio*.

D'una carta enviada per un fill de Tarrassa, tripulant del célebre barco «Conde de Vilana», y d'altra carta del Ministre d'Espanya resident á Montevideo, resulta que aquell vapor s'ha hagut de posar á pública subasta per pagar sos nombrosos deutes, y entre ells los sous de la tripulació, qui no há cobrat desde fa catorze mesos.

Mentres se troban en nostra ciutat los senyors Rada y Delgado y Avalos, membres que la sapientíssima Academia madrilenya de Sant Fernando te 'l gust d'enviarnos per saber si son prou fortas ó nó las columnas de nostra Seu per aguantar lo cimbori que deu coronarla, á Madrid se quexan de las imposicions y malmenament de la mateixa Academia.

Véjas lo que á aquest fi diu *La Correspondencia*:

«Aviat comensarán en la Academia de Bellas Arts los treballs per la resolució del concurs obert sobre las esculturas que han de decorar lo palau de Museus y Bibliotecas nacionals.»

Lo que equival á dir: «Que la academia de Sant Fernando, sense tenir en compte per res lo veredicté públich, lo judici de la prempsa y la opinió de las personas competents en la materia, resoldrá aquest concurs en que pren part algun académich, en que's juga

'l crèdit del art espanyol, en que's jugan una gran cantitat de mils duros, sense fer exposició pública abans del fallo».

Y ara afegirém nosaltres: Si 'ls matexos madrilenys troban mal, com efectivament ho es, que's posen autoritariament las mans en objectes tant preciosos y s'absorbixin per una Academia, drets que en part corresponen á la voluntat del poble y de las personas competents, quan mes nos debém quexar nosaltres de que s'entrefiquen en cosas que per res los hi demanant? Tením, grat sia á Deu, bon nombre d'arquitectes que pogan dictaminar sobre l'assumpto, ab mellor conexement de causa.

Ha dexat de publicarse lo *Boletín del Ateneo Tarragonense*. Sentim la desaparició del simpátich colega.

Lo president de la societat «Ferrocarril y minas de Berga», acompanyat dels enginyers Thos y Codina y Samsó, passá un dia de la última setmana á practicar un exámen en las concas mineras que dita societat posseheix en los llocs de Serchs, Figols y La Nou, del terme de Berga, exintne animats de realisar la explotació en gran escala de ditas minas, y 'l prompte acabament del ferrocarril per la conducció del mineral.

En las elecciones per diputats verificadas en los districts de Reus y Tortosa, han sigut elegits respectivament los Srs. D. Lluís Quer y Cugat y D. Víctor Joseph Olesa y Fonollosa.

La renomada fira que's celebra á Olot pels días de Sant Lluch, ha tingut enguany molta importancia. Passejants, firetaires y mercaders hi concorregueren en gran nombre. Lo final del bestiar s'omplí fins á vessar, fentse, á pesar de la pluja del dissapte, moltes y bonas vendas, sobre tot de mulats, que no n'hi hagué per qui 'n volia.

Nostre estimat company *L'Oló* dona compte de la arribada á aquella vila de son diputat l'Excm. senyor Marqués d'Aguilar, qui durant la seva curta estada en la vila rebé la visita dels principals propietaris de la comarca que, després de saludarlo, reclamaren d'ell que influís per la prompta subasta de la carretera que ha d'anar d'Olot á Banyolas, axís com del tros de carretera desde Sant Esteve de Bas á Sant Miquel de Pineda que ha d'evitar als olotins la pérdua del mercat de la Vall de Hóstoles. Respecte de lo primer oferí 'l Marqués influir tot lo possible per lograrho, y en quant á lo segon, poch abans de sortir de la vila llegí un telégrama de Madrid en que se li participava quedar comprés en la próxima convocatòria á subasta, lo referit tros de carretera.

Retallém de nostre company *La Renaixensa*:

«En virtud de la moció que 'l regidor senyor Sorribas en una de las sessions celebradas aquest mes, sobre l'incumpliment per part de la Companyia dels ferrocarrils de Tarragona á Barcelona y Fransa del contracte celebrat ab l'Ajuntament, per lo que aquest va cedir á la esmentada Companyia prop de 930,000 palms de terreno ab la condició de que's construis una

estació monumental, la comissió de Foment, en la sessió que celebrà un dia de la setmana passada, nombrà una ponència composta dels senyors Tort, Vigo y Monfredi, per que's gestione dit assumpte, remoyent tots los obstacles que s'oposen al compliment del referit contracte per part de la esmentada Companyia.

Segons han dit alguns diaris d'aquesta ciutat, divendres de la altra setmana foren escamesos y ferits ab arma blanca lo President de la Societat obrera de las Tres classes de vapor de Barcelona, y un altre conegut obrer, que es president de la Associació d'obriers manresans també de las Tres classes.

Lo Jurat que ha de calificar las obras presentadas al concurs Martorell, lo componen los senyors don Manel de Bofarull, don Lluís Domenech y Montaner, don Francisco Miquel y Badia, lo canonje don Bonaventura Ribas y lo regidor don Frederich Schwartz.

Sembla que donarà resultat las gestions practicadas ab lo Govern per lo governador de la provincia senyor Vivanco, á fi de que desaparegan las dificultats oposadas fins ara á la construcció del dich de carena en nostre port, puix aviat quedarà redactat l'informe de la inspecció d'enginyers, en quals oficinas se troba, confiant lo senyor Vivanco que's despatxará en termes favorables als interessos generals del comerç y de la marina.

Nostre benivolgut amic y company de causa don Francesch Masferrer, ha sigut traslladat á la cátedra de Psicologia del institut de Lleyda, desde Oviedo ahont ensenyava la mateixa assignatura. Lo felicitem per son retorn á nostra Catalunya.

Segons noticia del *Ejército Español*, sembla que s'han encarregat á un fabricant catalá, quatre ó cinch mostrars de panyo gris, per escullirne un entre ells ab que vestir dos regiments, per assaig del nou uniforme proposat per la inspecció general d'infanteria.

S'ha instalat la llum eléctrica en la fàbrica de texits que te á Castellar del Vallés la Sra. Viuda Tolrá.

Ha visitat la ciutat de Cervera l'Excm. Sr. Bisbe de Vich Dr. Joseph Morgades y Gili, que com á Administrador Apostólic de la Diócesis, va recorrent las mes importants poblacions de sa jurisdicció.

Dijous á la tarde, morí en aquesta ciutat Mossen Enrich Planas y Espalter, de nom conegudíssim en la propaganda catòlica de nostra terra, sobre tot alguns anys endarrera, en que no vestia encara la sotana y exercia la professió d'advocat. Darrerament son temperament nerviós l'havia llansat á uns apassionaments que perjudicaren la consideració de que gosava. Fou fundador de la primera Joventut Catòlica de Barcelona, que antecedi á la de Madrid. R. I. P.

Fa pochos días foren descuberts á Sans los autors d'una important falsificació de Bitllets del Banch d'Espanya y d'altres documents y valors públics. Al ferse

lo registre de duas casas dels carrers de Pelayo y Lancaster, se diu que'l jutje senyor García Bajo, acompanyat del secretari senyor Aguilar, trobá probas del delict, detenint á dos subjectes é incomunicantlos en los calabossos del jutjat. Se guarda absoluta reserva en est assumpte.

Segons un periódich de Manresa, se dona per segur l'establiment d'una sucursal del Banch d'Espanya en aquella localitat.

S'están acabant los estudis per la carretera de Castellar del Vallés á Sentmenat.

Desde que l'Abat de Montserrat firmá la condonació dels terrenos de prop del Monestir, necessaris á la Companyia del ferrocarril de cremallera que ha de pujarhi desde Monistrol, s'ha donat á las obras d'aquest una bona empena. Han comensat los treballs de perforació per la mina que ha d'atravessar lo turó de la hermita dels Apóstols, y's treballa activament en la construcció dels terraplens de la estació de Monistrol y del pont del Llobregat.

Diu nostre colega *El Eco de Sitges*, que en una reunió celebrada per las juntas del Baleari que's projecta construir en aquella agraciada vila, s'exposaren los planos dels chalets y dels terrenos ahont han d'edificarse, oferint alguns dels presents comensar promptament las obras; de manera que's pot donar per feta tan interessant millora.

Ha sigut molt ben rebuda pels tortosins la visita de son compatrici l'Excm. Sr. Bisbe de Lleyda, D. Joseph Meseguer y Costa. Durant sa estada en son pays nadiu l'han festejat molt los estudiants seminaristas y ls del col·legi de St. Joseph, visitantlo las personas més distingidas de la ciutat.

Divendres de la setmana passada hi hagué á Vilafranca del Panadés gran rebombori ab motiu de haverse rebut la alegroya noticia d'haver fet lo Govern á dita vila una rebaxa de 25,000 pessetas anyals en lo cupo de consums.

La Associació d'excursions que havia projectat una visita al Museu episcopal de Vich per lo diumenje passat, l'ha allargada fins que l'Excm. Prelat haje tornat de sa visita pastoral á la Vall d'Andorra. Sembla que la representació d'aquesta Associació tan benemérita de la Pàtria, serà molt nombrosa.

En una carta de Castellar del Vallés que publica nostre company de Sabadell *Lo Catalanista*, llegim que á causa de la soptada invasió del *mildew* ha sigut molt escassa la cullita de raïms, quedant en una situació afflictiva sobre tots aquells pagesos que per ignorancia ó preocupació no sulfataren las vinyas com es degut.

En vista de las desavinensas entre ls amos y treballadors de las fàbricas de Manlleu, sortí lo governador de la provincia Sr. Vivanco, acompanyat del tinent coronel de la guarda civil senyor Carpintero, cap á

aquella vila, á fi de armonisar los interessos dels uns y dels altres, resultant infructuosa sa mediació.

CRÓNICA RELIGIOSA

Lo Sant Pare ha escrit una hermosa carta al fabricant Lleó Harmel, un dels mes actius organitzadors de la Peregrinació obrera. En ella manifesta Sa Santedat la esperansa de que 'ls Catòlics francesos prosseguirán en la tasca empresa en be de la classe treballadora.

S'ha encunyat á Roma una medalla per commemorar la gran obra, feta per Lleó XIII, en la Basílica de Letran. Es la tal medalla una obra magnífica, en la qual se pot veure, ab un lente, fins los mes petits detalls de la ornamentació del ábside de la Basílica. Lo grabador Bianchi presentá lo primer exemplar en or á Sa Santedat.

Lo mestre de música tan famós á Roma, Capocci, ha posat en música unas poéticas estrofas compostas per lo R. P. Enrich Valle, sobre 'ls quinze misteris del Rosari. La publicació s'ha fet en benefici de un Assilo de sorts-muts abandonats.

La princesa Maria d'Orleans, muller del príncep Waldemar de Dinamarca, filla del duc de Chartres, ha posat oficialment la primera pedra d'una Catedral catòlica á Copenhague.

La princesa anava acompanyada de tot lo clero y dels principals personatges, y se serví dels carruatges de la Casa Real.

Es la primera vegada, després de la Reforma luterana, que un membre de la familia real danesa assisteix á una cerimonia catòlica, pública y oficialment.

Com s'ha fet públich lo rumor de que 'l Cardenal Parocchi havia dimitit lo seu càrrech de Vicari general de Sa Santedat, y fins algun corresponsal que vol passar per ben enterat, n'ha dat la causa, explicant dissentiments entre 'l citat personatge y 'l Cardenal Rampolla, es menester desmentir la notícia de tot en tot.

Lo Cardenal Parocchi continúa gosant de la confiança de Sa Santedat.

Tots los Bisbes francesos escriuen sentidíssimas cartas de protesta al ministre Fallieres per la sua desdixada circular sobre las peregrinacions. Si 'l govern de la República, instigat pels radicals, vol anar processant Prelats, perque parlan lo llenguatge evangélich, com lo Arquebisbe d'Aix, se li ha girat feyna per estona.

Un diari lliberal, tan caracterisat com lo *Journal des Debats*, ha dit ab molta justícia que açó «era un acte de mala política y un mal procés.»

Lo Breu ab que 'l Sant Pare confereix lo titol de cavaller de Sant Gregori al obrer Finck, á qui posá Lleó XIII mateix la creu al pit, en la memorable audiència de 22 de Setembre, diu així:

«A nostre estimat fill, salut y benedicció apostólica.

»Lo brill de las tevas virtuts, la noblesa de tas costums, la rara fidelitat que tu has demostrat á la Santa Sede, fins derramant la teva sanch en los camps de batalla, y al propi temps las altras distincions que tu tens merescudas, Nos mouen á donarte un testimoni de nostra afecció digne dels teus serveys. Per açó, Nos te fem, nombram y proclamam en virtut de aquest edicte, cavaller de la orde de Sant Gregori Magno, y t'admetém en los renchs de aquesta ilustre cavalleria.»

Tots los periódichs francesos fan constar que á la entrada del curs, s'ha posat mes de manifest la decadencia de las escolas láicas.

Esta decadencia se accentúa principalment en las escolas dels departaments del Oest.

Per fer la llum convenient sobre 'ls escándols succehits á Roma, lo dia 2 de Octubre, y que han motivat la suspensió de las peregrinacions d'obers, lo Comité ha publicat una *Memoria*, tan interessant com digna y mesurada, ahont se relata tot lo succehit ab las informacions dadas per testimonis oculars. Se n'ha fet una tirada de molts mils exemplars, pera que la Fransa tinga conexement dels insults que en Roma se li han fet en la persona de sos peregrins.

En la frontera italiana s'han seqüestrat alguns paquets d'exemplars de la dita *Memoria*. *Qui mal obra, aborreix la llum.*

Per haver contestat ab la dignitat que correspón á un Prelat de la Iglesia, lo govern francés va processar á alguns bisbes. Ara com ara, está ja citat per comparexer devant del Tribunal á París, lo Arquebisbe d'Aix, Illm. Sr. Gouthé-Soulard.

Aquesta tentativa de persecució es desaprobada per varis periódichs lliberals, considerantla inoportuna é improcedent.

Los catòlics polachs de Prussia han tingut enguany lo seu Congrés regional en la ciutat de Thorn, pátria de Copernich.

Tots los diputats polachs del Landtag prussiá y del Reichstag alemany han pres part en est Congrés que ha reunit lo mes notable del pays.

La assemblea ha reclamat la Soberania temporal de la Santa Sede, y ha regraciat al Sant Pare per la Enciclica *Sobre la condició dels obrers*, y per sa carta sobre 'l desafió. Després ha expressat son desitx pera que sían restablerts los Jesuitas y altras ordes religiosas.

A mes de açó, lo Congrés ha formulat y aclamat las sis resolucions següents:

1. Restabliment de las escolas confesionals, únicas que poden garantir una bona educació.
2. Que las funcions d'inspector se confien á catòlics, y si pot ser capellans.
3. Ensenyansa del catecisme y dels cants religiosos en la llengua nacional dels noys.
4. Ensenyansa de la llengua polaca en todas las escolas llibres.
5. Ensenyansa obligatoria del polach en las escolas Normals de mestres.